

กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตามรอยประวัติศาสตร์เมืองตราด
เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
**Community-Based Learning Activities for Tracing the History of Trat City
to Promote Local Awareness among Grade 4 Students**

วีรยา นนสูมี^{1*}, วศิน ปัญญาวุธตระกูล², อัจฉรา ศรีพันธ์³

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Weeraya Nonsumee¹, Wasin Punyawuttakul², Atchara Sriphan³

^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

✉: * weerayan67@nu.ac.th

(*Author Corresponding Email)

Received: 16 March 2026; Revised: 06 April 2026; Accepted: 17 April 2026

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตามรอยประวัติศาสตร์เมืองตราด เพื่อก่อให้เกิดการสร้างความรู้ และประเมินผู้เรียนจากสภาพจริง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 5 คน และนักเรียน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิธีการวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า จากสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราด การเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ยังเน้นการเรียนรู้ในห้องเป็นหลัก และใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์เป็นแนวทางในการสร้างการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ใช้สื่อประเภทสื่อมัลติมีเดีย มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ครูทำหน้าที่ออกแบบและอำนวยความสะดวกด้านการเรียนรู้ แต่ทัศนคติของผู้เรียนยังมองว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ท่องจำ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามรอยประวัติศาสตร์เมืองตราด “Journey History of Trat” เป็นกิจกรรมที่บูรณาการเทคโนโลยีสื่อเสมือนจริงร่วมกับสื่อมัลติมีเดียและการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมARเล่าเรื่องเมืองตราด 2) กิจกรรมพิพิธภัณฑสถานจำลอง 3) กิจกรรมเรื่องเล่าจากตา - ยาย 4) กิจกรรมละครย้อนยุค “ตราด...ในความทรงจำของแผ่นดิน” สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชน กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบุคคล และถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ ส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้และสำนึกรักษ์ท้องถิ่นมาก

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, ความตระหนักรู้, ประวัติศาสตร์เมืองตราด

Abstract

This qualitative research aimed to examine the current conditions of community-based learning in local history, specifically the history of Trat Province, among Grade 4 students in Nong Bon Subdistrict, Bo Rai District, Trat Province, and to develop community-based learning activities entitled “Journey History of Trat” to enhance students’ local awareness and authentic learning outcomes. The key informants consisted of five history teachers and ten students. The research instruments included in-depth interviews and focus group discussions. Data were analyzed using content analysis and descriptive synthesis. The findings revealed that current history instruction remains primarily classroom-based and follows the historical method as a framework for learning. Multimedia resources are commonly used, and authentic assessment practices are implemented. Teachers act as learning designers and facilitators. However, students tend to perceive history as a subject focused on memorization. The developed community-based learning activities, “Journey History of Trat,” integrate Augmented Reality (AR), multimedia, and community-based learning resources. The activities consist of four components: (1) AR storytelling of Trat history, (2) Box Museum, (3) local storytelling from community elders, and (4) historical drama entitled “Trat in the Memory of the Land.” The implementation of these activities enhanced students’ understanding of local history, fostered pride in local identity, and raised awareness of historical resources within the community. Moreover, the activities encouraged students to connect with local people, communicate knowledge to others, and develop a stronger sense of local awareness and stewardship. These findings indicate that integrating community-based learning with experiential learning and digital technology provides meaningful and sustainable learning experiences for students.

Keywords: community-based learning, history of Trat City, local awareness

1. บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ (Dewey, 1938) ในบริบทของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา วิชาประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของสังคมมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นพลเมือง และความตระหนักรู้ทางสังคมของผู้เรียน (Wineburg, 2001) การเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงมิได้มุ่งเน้นเพียงการจดจำเหตุการณ์ในอดีต หากแต่เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในบริบทของประเทศไทยยังคงประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาตามลำดับเหตุการณ์ผ่านวิธีการบรรยาย ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับสาร และขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ เนื้อหาทางประวัติศาสตร์มักถูกนำเสนอในลักษณะที่เป็นนามธรรมและห่างไกลจากบริบทชีวิตของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมากมีทัศนคติว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่เน้นการท่องจำ ขาดความน่าสนใจ และไม่สามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายมากยิ่งขึ้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โลกาวัดนี้ได้ก่อให้เกิดกระแสความกังวลต่อการสูญเสียอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งผลให้นักการศึกษาไทยหันมาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา การเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจรากเหง้า วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนของตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างจิตสำนึกพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หลักสูตรที่พัฒนามาบนฐานของพื้นที่ (Place-Based Education) จึงตอบโจทย์การเรียนรู้ที่มีความหมายและสมจริง เพราะเชื่อมโยงชีวิตของนักเรียนกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมรอบตัว อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะการวิจัยทางประวัติศาสตร์ การคิดวิเคราะห์ และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง งานวิจัยในบริบทประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าการออกแบบหลักสูตรที่ใช้บริบทของชุมชนเป็นแกนกลาง ส่งผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางการเรียนรู้สูงขึ้น และเกิดความผูกพันกับท้องถิ่นอย่างแท้จริง ออมสิน จตุพร และ อมรรัตน์ วัฒนาธร (2562) กล่าวถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนสามารถช่วยส่งเสริมความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การเรียนรู้ที่เน้นชุมชนยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมในวงการศึกษาร่วมสมัย เนื่องจากการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับบริบทของชุมชน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผ่านการมีส่วนร่วมกับบุคคล แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากสถานการณ์จริง พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและตระหนักถึงคุณค่าของชุมชน (วนิดา ศรีสุข, 2560; วิภาดา พินลา, 2566) อีกทั้ง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ออมสิน จตุพร และ อมรรัตน์ วัฒนาธร (2562) นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb (1984) ยังช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การสะท้อนประสบการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่ง

สามารถนำมาบูรณาการในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (AR) กิจกรรมภาคสนามในแหล่งเรียนรู้จริง กิจกรรมการเรียนรู้จากเรื่องเล่าท้องถิ่น และกิจกรรมการสร้างองค์ความรู้ผ่านการสะท้อนคิด กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการเรียนรู้ แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและเชื่อมโยงกับบริบทของตนเองได้อย่างมีความหมาย

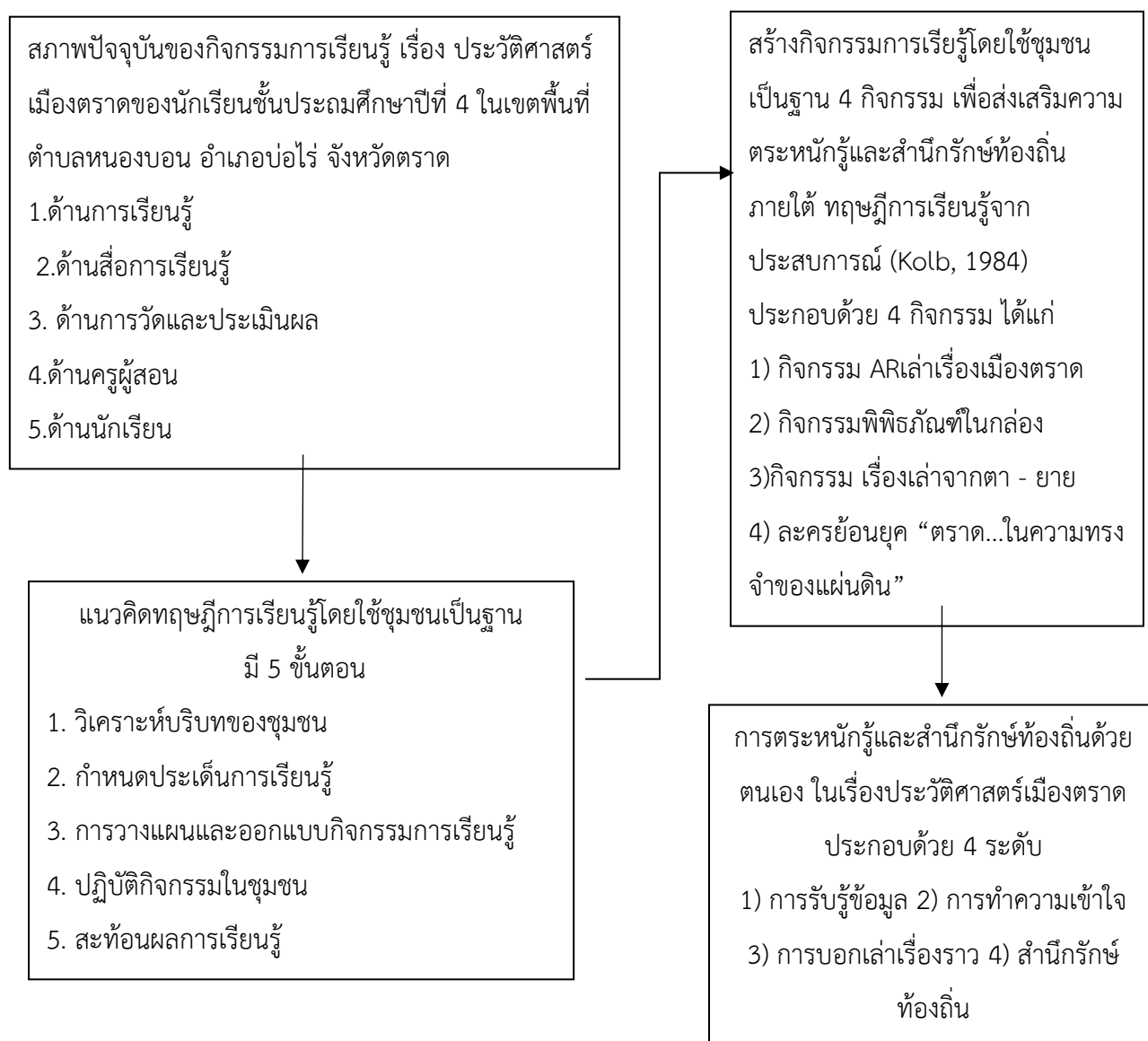
จังหวัดตราดเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชาติ เช่น การเป็นฐานกำลังในการกอบกู้เอกราชในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และการแลกเปลี่ยนดินแดนกับประเทศฝรั่งเศสในสมัยรัชกาลที่ 5 (กรมศิลปากร, 2556) นอกจากนี้ ตราดยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนที่สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับ (แสงสรรค์ ภูมิสถาน, 2558) ที่กล่าวว่า จังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญทั้งด้านประวัติศาสตร์และยุทธศาสตร์ของชาติ ปัจจุบันโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเพราะมีทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่สวยงาม มีวิถีชีวิตชุมชนที่ผสมผสานหลายชาติพันธุ์ทำให้ตราดมีเอกลักษณ์และเสน่ห์

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในบริบทต่าง ๆ แต่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งเน้นการบูรณาการแนวคิดดังกล่าวกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดตราด ซึ่งมีศักยภาพด้านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างโดดเด่น ช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าวจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน “ตามรอยประวัติศาสตร์เมืองตราด” เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความหมาย สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์กับชีวิตจริงได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองตราดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา ดังนี้

3.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองตราด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเรียนรู้ (2) ด้านสื่อการเรียนรู้ (3) ด้านการวัดและประเมินผล (4) ด้านครูผู้สอน และ (5) ด้านนักเรียน

3.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด จำนวน 5 คน ได้แก่ โรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จำนวน 1 คน โรงเรียนบ้านหนองบอน จำนวน 2 คน และโรงเรียนอัมพรจินตกานนท์ จำนวน 2 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา จำนวน 10 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองตราด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.2.1 แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลัก ในการศึกษาข้อมูลภาคสนามจากผู้เกี่ยวข้อง คือ ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด จำนวน 5 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยทำหน้าที่รวบรวม เรียบเรียง เก็บข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำมาสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีขอบเขตการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการเรียนรู้ (2) ด้านสื่อการเรียนรู้ (3) ด้านการวัดและประเมินผล (4) ด้านครูผู้สอน และ (5) ด้านนักเรียน

3.2.2 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาข้อมูลภาคสนามจากผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด จำนวน 10 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยทำหน้าที่รวบรวม เรียบเรียง เก็บข้อมูลเชิงลึก โดยมีขอบเขตการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการจัดการเรียนรู้ (2) ด้านสื่อการเรียนรู้ (3) ด้านการวัดและประเมินผล (4) ด้านครูผู้สอน และ (5) ด้านนักเรียน

3.3 วิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองตราด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

3.3.2 ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแนวคำถามการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด และกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคีรีศรีสาครวิทยา ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

3.3.3 ผู้วิจัยลงพื้นที่ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

3.3.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยนำเอกสารแนวคิด ทฤษฎีมาร่วมวิเคราะห์ตามรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวคิดของ Colaizzi's method ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (Colaizzi, 1978) ได้แก่

1. อ่านคำสัมภาษณ์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และถอดความหมาย เพื่อทบทวนการวิจัย
2. ตรวจสอบคำสัมภาษณ์ ทบทวน เพื่อหารายละเอียดของข้อมูล
3. ปรับความเข้าใจและกำหนดความหมายของข้อมูล
4. กำหนดความหมายของข้อมูลเป็นประเด็นหลัก
5. รวบรวมผลลัพธ์ที่ได้จากปรากฏการณ์และอธิบายข้อมูลให้ชัดเจน
6. อธิบายปรากฏการณ์ข้อมูลให้มีความชัดเจน เท่าที่จะเป็นไปได้
7. นำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลย้อนกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้อง

3.3.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม เรียบเรียง ที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ นำมาสร้างสื่อนวัตกรรม กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตามรอยประวัติศาสตร์เมืองตราด และผู้วิจัยจึงพัฒนาเป็นคู่มือกิจกรรมการเรียนรู้ “Journey The History Of Trat”

3.3.6 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ประกอบด้วย (1) กิจกรรม AR เล่าเรื่องเมืองตราด (2) กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในกล่อง (3) กิจกรรมเรื่องเล่าจากตา-ยาย (4) กิจกรรมละครย้อนยุค “ตราดในความทรงจำของแผ่นดิน” มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศิริศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 คน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงใช้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองตราด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

เก็บรวบรวมข้อมูลผู้ให้ข้อมูลด้านการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ ครูที่สอนในรายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 5 คน ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ในประเด็นดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้

2. ด้านสื่อการเรียนรู้
3. ด้านการวัดและประเมินผล
4. ด้านครูผู้สอน
5. ด้านนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวคิดของ Colaizzi's method

แนวคำถามในการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ตามรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวคิดของ Colaizzi's method ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน (Colaizzi, 1978) ได้แก่

1. อ่านคำสัมภาษณ์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และถอดความหมาย เพื่อทบทวนการวิจัย
2. ตรวจสอบคำสัมภาษณ์ ทบทวน เพื่อหารายละเอียดของข้อมูล
3. ปรับความเข้าใจและกำหนดความหมายของข้อมูล
4. กำหนดความหมายของข้อมูลเป็นประเด็นหลัก
5. รวบรวมผลลัพธ์ที่ได้จากปรากฏการณ์และอธิบายข้อมูลให้ชัดเจน
6. อธิบายปรากฏการณ์ข้อมูลให้มีความชัดเจน เท่าที่จะเป็นไปได้
7. นำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลย้อนกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้อง

และนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม เรียบเรียง ที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ นำมาสร้างสื่อนวัตกรรม กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตามรอยประวัติศาสตร์เมืองตราด และผู้วิจัยจึงพัฒนาเป็นคู่มือกิจกรรมการเรียนรู้ “Journey The History Of Trat” ประกอบด้วย (1) กิจกรรม AR เล่าเรื่องเมืองตราด (2) กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในกล่อง (3) กิจกรรมเรื่องเล่าจากตา-ยาย (4) กิจกรรมละครย้อนยุค “ตราดในความทรงจำของแผ่นดิน” มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศิริศรีสาครวิทยา จังหวัดตราด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 คน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้หลังจากที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้น จะต้อง ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ดังนี้

1. การตรวจสอบแหล่งเวลา หมายถึง การตรวจสอบว่าตัวแปรอยู่ในช่วงเวลาต่างกันหรือ เหมือนกัน ถ้าเหมือนกันควรตรวจสอบในช่วงเวลาที่ต่างกันด้วย ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร มีผลต่อข้อมูลหรือไม่

2. การตรวจสอบสถานที่ หมายถึง การตรวจสอบตัวแปรในสถานที่เดียวกันหรือไม่ หากมาจากสถานที่เดียวกันมีผลออกมาเหมือนกัน ผู้วิจัยควรตรวจสอบในแหล่งสถานที่ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย

3. การตรวจสอบบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิม หรือแตกต่างกันอย่างไร

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ทั้งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ การสัมภาษณ์เชิงลึกจากครูผู้สอน และข้อมูลจากวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันด้านการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการ 2 ขั้นตอน และได้ผลการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

1.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ด้วยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน

1) ด้านการเรียนรู้ การเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบเน้นเนื้อหาไปสู่การเรียนรู้เชิงรุก โดยครูมีบทบาทในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้อย่างเน้นการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นหลัก มีการจัดเนื้อหาตามลำดับยุคสมัย และใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์เป็นแนวทางในการสร้างการเรียนรู้ และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนยังคงรับรู้วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องท่องจำ และเมื่อมีการนำกิจกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

2) ด้านสื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในปัจจุบันมีความหลากหลาย โดยเฉพาะประเภทสื่อมัลติมีเดีย ได้แก่ สื่อแอนิเมชัน ภาพยนตร์ ละคร เกม อินโฟกราฟิก ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ในระดับหนึ่ง เช่น ใบความรู้ โดยมีแนวโน้มที่ชัดเจนในการมุ่งเชื่อมโยงเข้ากับบริบทชุมชน ผ่านแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นและบุคคลในชุมชน

3) ด้านการวัดและประเมินผล การวัดประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้ทั้งแบบทดสอบ ผลงาน การนำเสนอ แฟ้มสะสมงาน และการประเมินผลด้านทักษะและเจตคติของผู้เรียน แต่นักเรียนยังมีทัศนคติว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องท่องจำ สะท้อนถึงข้อจำกัดของรูปแบบการเรียนรู้ที่ยังไม่เอื้อต่อการสร้างความเข้าใจเชิงลึก

4) ด้านครูผู้สอน จากการจัดการเรียนรู้มีแนวโน้มมุ่งสู่การเชื่อมโยงบริบทชุมชนกับเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวก มีการใช้เทคโนโลยี และกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกกระตุ้นการวิเคราะห์และส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน แต่ยังพบข้อจำกัด ด้านความกระตือรือร้นของผู้เรียน ทัศนคติที่มองว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาท่องจำและข้อจำกัดด้านเวลาและสื่อการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้การเรียนรู้อยู่ในช่วงพัฒนา

5) ด้านนักเรียน นักเรียนมีบทบาทในการสืบค้นข้อมูลจากชุมชน สัมภาษณ์ผู้รู้ ทำโครงการ และนำเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันได้อย่างดี บรรยากาศในการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ สร้างความสนุกสนาน ความตื่นเต้น และเสริมสร้างความรู้ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองอย่างเห็นได้ชัด

จากการศึกษาข้อมูลด้วยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ตามรายด้านข้างต้นผู้วิจัย สามารถสรุปได้ว่าสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอปอไร่ จังหวัดตราด ในภาพรวมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ยังเน้นการเรียนรู้ในห้องเป็นหลัก และใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์เป็นแนวทางในการสร้างการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ใช้สื่อประเภทสื่อมัลติมีเดีย มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ครูทำหน้าที่ออกแบบและอำนวยความสะดวกด้านการเรียนรู้ แต่ทัศนคติของผู้เรียนยังมองว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ท่องจำ ซึ่งสะท้อนว่าแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังไม่ได้นำมาใช้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนยังไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับบริบทจริงได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้สื่อการสอนที่สามารถใช้เพื่อสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสนใจเรื่องราวของท้องถิ่นตนเอง มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของ สามารถบอกเล่าเชื่อมโยงเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ “Journey History of Trat”

1.2 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคำถามในสัมภาษณ์ มาดำเนินการปรับประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรม “Journey History of Trat” เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้ (1) กิจกรรม AR เล่าเรื่องเมืองตราด เป็นกิจกรรมที่การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีเสมือนจริง เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์เมืองตราดให้มีชีวิตชีวา อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง โดยการเรียนรู้ผ่านภาพบนกระดาน ที่สามารถวิเคราะห์

บริบทชุมชน และการเล่าเรื่องราวของเมืองตราดตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนปลายได้ (2) กิจกรรมพิพิธภัณฑ์ในกล่อง เป็นกิจกรรมที่สร้างความภาคภูมิใจของคนในจังหวัดตราด ผ่านการสะท้อนความเป็นมาของเมืองตราดจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงเหลือในปัจจุบัน ซึ่งกิจกรรมนี้ทำให้ประวัติศาสตร์ไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นสิ่งที่จับต้องและตีความได้ (3) กิจกรรมเรื่องเล่าจากตา-ยาย เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเปลี่ยนสถานที่เรียนรู้จากในห้องเรียนออกสู่ชุมชน ได้มีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ของจังหวัดตราด ผู้เรียนได้ฝึกการฟัง การจัดบันทึก การตั้งคำถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นเส้นเวลาจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ และกิจกรรมนี้ยังส่งเสริมจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น เพราะผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรงจากชุมชนของตน (4) กิจกรรมละครย้อนยุค “ตราดในความทรงจำของแผ่นดิน” เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทสมมติเป็นตัวละครในเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ของจังหวัดตราด เช่น การปกป้องดินแดนจากฝรั่งเศสในสมัยรัชกาลที่ 5 กิจกรรมนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจประวัติศาสตร์ ไม่ตัดสินด้วยมุมมองในปัจจุบัน

ภาพที่ 2 คู่มือกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ตามรอยประวัติศาสตร์เมืองตราด เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความตระหนักรู้อย่างเป็นลำดับขั้น โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การรับรู้ข้อมูล ผู้เรียนสามารถจดจำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองตราดเช่น เหตุการณ์สำคัญ บุคคลสำคัญ และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง จากชุดกิจกรรม “Journey History of Trat”

ระดับที่ 2 การทำความเข้าใจ ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับบริบทของชุมชนในปัจจุบันได้ โดยสะท้อนผ่านการสร้างอินโฟกราฟิก

ระดับที่ 3 การบอกเล่าเรื่องราว ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ผ่านการนำเสนอผลงาน เช่น การสร้างพิพิธภัณฑ์ในกล่อง การเล่าเรื่องจากการสัมภาษณ์ และการแสดงละครย้อนยุค โดยสามารถเรียบเรียงเนื้อหาได้อย่างเป็นลำดับและเข้าใจง่าย

ระดับที่ 4 สำนึกรักษ์ท้องถิ่น ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ และมีความต้องการในการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรม และเผยแพร่เรื่องราวของชุมชน ซึ่งสะท้อนผ่านการสะท้อนคิด และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตพื้นที่ตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1) ด้านการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ยังคงเน้นการเรียนรู้ภายในห้องเรียนเป็นหลัก แม้ว่าครูจะมีความพยายามเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทของชุมชนก็ตาม แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า การจัดการเรียนรู้ยังคงอยู่ในกรอบของการถ่ายทอดความรู้ (Transmission-based Learning) มากกว่าการสร้างองค์ความรู้ (Constructivist Learning) ส่งผลให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รับสารมากกว่าผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1938) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงควรเกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน

2) ด้านสื่อการเรียนรู้ มีการนำสื่อและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ แต่ยังอยู่ในลักษณะของส่วนเสริมมากกว่าการเป็นแกนหลักของการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่าการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) ไปใช้ในทางปฏิบัติยังไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้แนวคิด CBL เน้นให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้หลักที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากบริบทจริง ผ่านการมีส่วนร่วม

ร่วมกับบุคคลและสถานการณ์ในชุมชน (วนิดา ศรีสุข, 2560; วิภาดา พินลา, 2566) ดังนั้น การที่ชุมชนยังไม่ถูกใช้เป็นฐานหลักของการเรียนรู้ จึงส่งผลให้ผู้เรียนยังไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้อย่างลึกซึ้ง

3) ด้านการวัดและประเมินผล นักเรียนยังมีทัศนคติว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องท่องจำ สะท้อนถึงข้อจำกัดของรูปแบบการเรียนรู้ที่ยังไม่เอื้อต่อการสร้างความเข้าใจเชิงลึก ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่ระบุว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์เมื่อผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการทั้ง 4 ขั้น ได้แก่ การมีประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิด การสร้างความคิดรวบยอด และการนำไปประยุกต์ใช้ อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัจจุบัน พบว่าผู้เรียนยังขาดโอกาสในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในชุมชน ส่งผลให้การเรียนรู้ไม่ครบวงจร และยังคงอยู่ในระดับการรับรู้และการจดจำ

4) ด้านครูผู้สอน การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน “ตามรอยประวัติศาสตร์เมืองตราด” ที่บูรณาการแนวคิดของ Dewey (1938) พบว่า ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่ผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ โดยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงพื้นที่จริง เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และสะท้อนผลการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึก และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ออมสิน จตุพร และ อมรัตน์ วัฒนาธร (2562) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมและความหมายของการเรียนรู้ได้ และพระมหาบุญธรรม ศรีชัย (2568) ที่พบว่า การสอนแบบกระตุ้นความคิดในประสบการณ์ การมอบหมายให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือทำบางอย่างในสถานการณ์จริง และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในสถานการณ์จริงนั้น

5) ด้านผู้เรียน ในด้านการรับรู้ข้อมูล ความเข้าใจ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และความตระหนักรู้ สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นและความตระหนักรู้ต่อคุณค่าของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปณิตตา ไชโย (2566) และพระมหาไพศาล ธิตสีโล (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถส่งเสริมทั้งทักษะทางปัญญาและคุณลักษณะด้านจิตสำนึกของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ จากการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ สามารถเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้จากการเน้นการจดจำ ไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจเชิงลึกและการเรียนรู้ที่มีความหมาย ทั้งยังช่วยส่งเสริมความตระหนักรู้และสำนึกรักษ์ท้องถิ่นของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นกลไกที่ช่วยพัฒนาความตระหนักรู้ของผู้เรียนในเรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราดได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ผู้เรียนเริ่มต้นจากการรับรู้ข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ และพัฒนาไปสู่การทำความเข้าใจความหมายและความสัมพันธ์ของ

เหตุการณ์ในบริบทของชุมชน สามารถนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดผ่านการเล่าเรื่องราวและการแสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย และก่อให้เกิดจิตสำนึกในการเห็นคุณค่า ความภาคภูมิใจ และความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไป

1. ควรศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างละเอียด เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมความตระหนักรู้และสำนึกรักท้องถิ่นของผู้เรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา

2. ควรมีการวางแผนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่เสมอ ในแต่ละขั้นตอนต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงประสงค์การเรียนรู้ และกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้

3. ควรมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้และสำนึกรักท้องถิ่น เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านสื่อการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านครูผู้สอน 5) ด้านนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปประยุกต์ใช้กับแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบริบทจริงของท้องถิ่นและเกิดความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

2. ครูผู้สอนควรมีการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องประวัติศาสตร์เมืองตราด เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการใช้เทคนิคในการสร้างสื่อให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของบุคคลในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้รู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2556). *ปกิณกศิลปวัฒนธรรม เล่ม 19 จังหวัดตราด*. สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
แสงสรรค์ ภูมิสถาน. (2558). *การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด* [รายงานวิจัย]. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- วนิดา ศรีสุข. (2560). การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสัปปายะวิทยาลัย [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อมสิน จตุพร, & อมรัตน์ วัฒนาร. (2562). การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษา อิงถิ่นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา: กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัด นครสวรรค์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 21(1), 1–18.
- ปณิตา ไชโย. (2566). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริม กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน. *วารสารปัญญาทัศน์*, 15(2), 120–134.
- พระมหาไพศาล จิตสีโล. (2566). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยที่บูรณาการบริบทวัฒนธรรม ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้เรียน. *วารสารการจัดการศึกษาเชิงนวัตกรรม*, 2(2), 66–79.
- วิภาดา พินลา, & วิภาพรรณ พินลา. (2566). ห้องเรียนครูสังคมศึกษากับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 24(1), 1–12.
- Colaizzi, P. F. (1978). In R. Valle & M. King (Eds.), *Existential-phenomenological alternatives for psychology* (pp. 48–71). Oxford University Press.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
- Wineburg, S. (2001). *Historical thinking and other unnatural acts: Charting the future of teaching the past*. Temple University Press.